

**ՀՈՄԱՆՇՈՒԹՅԱՆ ԴՐՍԵՎՈՐՈՒՄՆԵՐԸ ԱՐԴԻ ՀԱՅԵՐԵՆԻ
ԽՈՍՔԱՅԻՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ ԻՄԱՍՏԱՅԻՆ
ԵՆԹԱԴԱՇՏՈՒՄ**

Բանասիր. գիտ. թեկնածու Ռ. Յ. ԴՈՒՆՈՅԱՆ

Հոմանշությունը տարբեր ծավալներով այսօր ևս ուսումնասիրվում է լեզվի գրեթե բոլոր մակարդակներում՝ բառային, ձևաբանական, շարահյուսական, ոճական, բնագրի (տեքստի), որը բազմաբնույթ և հարուստ լեզվական երևույթ լինելով պայմանավորված՝ ամեն անգամ ունի նոր բացահայտումների կարիք: Տվյալ դեպքում մեր նպատակն է քննության առնել հոմանշությունը՝ իբրև ձևաբանաստային փոխհարաբերության մի տեսակ, դիտարկել այն ըստ բառիմաստային դրսևորման, իմաստային (թեմատիկ) խմբերի մեջ:

Խոսքային գործունեության իմաստային ենթադաշտում (այսուհետև՝ ԽԳԻԵ), ի թիվս այլ երևույթների, մեկնաբանման կարիք ունի նաև հոմանշությունը (հետազոտվող նյութը ԽԳԻԵ-ի և իմաստային (թեմատիկ) խմբերի բայերի հոմանշային դրսևորումներն են¹, որը հնարավորություն կտա սահմանելու և դասակարգելու ԽԳԻԵ-ի բառիմաստային խմբերի (այսուհետև՝ ԲԻԽ) հարացուցային հարաբերակցությունը, նրանց հատումները և իմաստային առնչությունները, փոխադարձ պայմանավորվածությունը, գործառության առանձնահատկությունները, և ըստ այդմ՝ տվյալ մակարդակում վեր հանել բայական բառապաշարի իմաստային խմբավորումների համակարգային կապերը և փոխհարաբերությունները²:

Հոմանշությունը լեզվական միավորների (բառ, մասնիկ, ածանց, ձևույթ, դարձվածք, քերականական կառույց) ձևաբանաստային փոխհարաբերության տեսակ է (ձևով տարբեր, իմաստով մերձ)³: Հոմանիշ են կոչվում միևնույն հասկացությունն արտահայտող այն միավորները, որոնք, իրար մոտ իմաստներ ունենալով հանդերձ, տարբերվում են իրենց ոճական կիրառությամբ, հուզարտահայտչական երանգավորմամբ, գործառությամբ և այլ միավոր-

¹ Տե՛ս *Ս. Մ. Սուքիասյան*, Հայոց լեզվի հոմանիշների բացատրական բառարան, Ե., 2003 (օրինակները հիշյալ բառարանից առանց հղումների):

² ԽԳԻԵ-ում ներառվում են ասացական, մտածական, զգացական և վարքի արտահայտման ԲԻԽ-երը:

³ Տե՛ս *Հ. Զ. Պետրոսյան*, Հայերենագիտական բառարան, Ե., 1987, էջ 419:

ների հետ կապակցվելու ունակությամբ⁴: Հոմանիշները՝ որպես միևնույն հասկացությունը տարբեր կողմերից արտացոլող լեզվական միավորներ, խմբավորվում են՝ ձևավորելով հոմանշային շարք, որի անդամները կարող են լինել միաբնույթ կամ տարաբնույթ (համադրական/հարադրական, դարձվածային/բառակապակցական և այլն)⁵:

Յուրաքանչյուր հոմանշային շարք ձևավորվում է ընդհանուր միասնականացնող բաղադրիչի (հիմնաբառ) հիման վրա, որը հոմանշային շարքի տարբեր անդամներում լրացվում է միմյանց չբացառող, այլ մեկը մյուսին ճշգրտող կոնկրետ տարբերակիչ բաղադրիչներով՝ դրանով հանդերձ լրացնելով և հարստացնելով հիմնաբառը⁶: Վերջինս արտահայտում է շարքը միավորող բոլոր անդամների ընդհանուր իմաստը, ոճականորեն չեզոք է, գործառությամբ ակտիվ. այն նաև հասկացության (կոնցեպտ) անվանումն է:

Հոմանշային շարքի անդամներն ունեն ինչպես ընդհանրություններ, այնպես էլ տարբերություններ: Ընդհանրությունը պայմանավորված է նրանով, որ հիմնաբառի ընդհանուր իմաստը տարրալուծված է հոմանշային շարքի յուրաքանչյուր անդամի մեջ՝ տարբեր համամասնություններով, օրինակ՝ *գովել* – գովաբանել, դրվատել, բարեբանել (գովասանական / խրախուսական խոսք ասել՝ չափի մեջ), գովերգել, երգել, ներբողել (ներբողի, երգի, ոտանավորի միջոցով). չափը կախված է իրադրությունից, բայց սովորական գովեստից ավելին է (փառաբանել, փառագոչել՝ փառք տալով, օրհներգությամբ գոհունակություն հայտնելով), թմբկահարել (հրապարակալ), շեփորել (կրկնելով), ջատագովել, երկինք հասցնել (հարկ եղածից ավելի), խնկարկել (շողոքորթելու նպատակով) և այլն:

Իմաստային տարբերությունները խարսխվում են ոճական, կիրառական, նրբիմաստային հատկանիշների վրա, օր.՝ *խնդրել* – աղերսել, թախանձել, պաղատել (սաստիկ խնդրել), հայցել (հետամուտ լինել, պահանջել) (*գրք.*), աղաչել, բերան (գլուխ՝ երես՝ վիզ) ծռել, դեմ ընկնել, ոտ ու ձեռ ընկնել (*խսկց.*), երեսը գոմշի կաշի անել, երեսը բոշի երես շինել. ոտքերը լիզել (*հսրկ./գռհկ.*), կողկողել,

⁴ Տե՛ս *Ա. Մ. Մուքիսյան*, Ժամանակակից հայոց լեզու, Ե., 1999, էջ 122:

⁵ Գործածվում են նաև *բույն*, *փունջ* տերմինները. մենք նախընտրում ենք *շարք* տերմինը: Տե՛ս նաև *Ա. Մ. Մուքիսյան*, նշվ. աշխ., Ե., 1999, էջ 126:

⁶ Հոմանշությունը հենց այս հատկությամբ է իմաստային աղերսներ ունենում իմաստային դաշտերի, ԲԻՄ-երի հետ:

ողոքել (*հնց.*), առաջարկել, պահանջել, հրավիրել, ուզել, մուրալ, հարցնել (*կիրռ.*), աղոթել (աղոթքի միջոցով), ոտքերն ընկնել (նվաստանալով), օձի պես գերեկնալ (քծնելով խնդրել) (*նրբիմ.*):

Ընդհանուր առմամբ, հարացուցային հարաբերությունների վերլուծության համար անհրաժեշտ նախապայման է լեզվամիավորի իմաստային կառուցվածքը, այսինքն՝ նրա բաղադրիչ լինելը (իմա՝ բառաիմաստային տարբերակների առկայությունը՝ միննույն բառի՝ տարբեր, մեկից ավելի իմաստներով գործածվելու հատկությունը): Թեև ԲԻԽ-ի որևէ իմույթի սեռային իմակը կրկնվում է բառաիմաստային բոլոր տարբերակներում, բայց դրանք, իրենց հերթին, ըստ տեսակային իմակների, ի հայտ են բերում նաև իմաստային հակադրություններ, և այդ հակադրամիասնությունն էլ ծնում է հարացույց, ենթահարացույց, խումբ, ենթախումբ, շարք, ենթաշարք⁷:

Հետևաբար, կարելի է եզրակացնել, որ իմաստային ընդհանրությունների և տարբերությունների շնորհիվ հոմանշային շարքը իմաստային հարուստ աղերսներ է դրսևորում իմաստային դաշտերի և ԲԻԽ-երի հետ:

Հոմանշային շարքում հասկացույթը ներկայանում է նաև տարբեր աստիճանավորումներով՝ իմաստի սաստկացմամբ կամ նվազմամբ՝ դրսևորելով՝

1) *տեղեկատվական ներգործության ուժգնացման աստիճանը*, օր.՝ *ահագանգել*-իմացնել-տեղյակ պահել-նախազգուշացնել-կանխազգուշացնել-զգուշացնել-ազդարարել-աղետագուժել.

2) *մտավոր ընդհանուր և կոնկրետ գործողությունների հարաբերակցություն*, օր.՝ *ստեղծել* (ընդհանուր)-արարել (արվեստի որևէ գործ)-կերտել (շենք, կոթող)-հորինել (սուտ).

3) *հուզական երևույթի աստիճանական ուժգնացման աստիճանը*, օր.՝ *ծիծաղել*-խնդալ - ժպտալ (թեթևակի) - ծիծ(ա)ղկտալ (քնքշորեն, նազանքով) - փոթկալ - փխկացնել - փխկալ (հանկարծակի) - ծիծաղը բռնել (սկսել) - հռհռալ - կարկաչել - կշկչալ - քրքջալ - քահ - քահել (բարձր) - ճխալ - (ուրախությունից) - ծիծաղից թուլանալ / պայթել / պատռվել / ուշաթափվել / մեռնել.

⁷ Տե՛ս Ռ. Յ. Դոխոյան, Ասացական բայերի բառաիմաստային խումբը արդի հայերենում, Ե., 2014, էջ 22-23:

4) *հուզական վիճակի տարբեր աստիճաններ*, օր.՝ *վախենալ* – *վախվորել* – *երկյուղել* – *երկնչել* – *վեհերել* – *սիրտը վախ ընկնել* – *դողալ* – *սահմոկել* – *սարսափել* – *փշաքաղվել* – *սարսռալ* – *քստմնել* – *ցնցվել* – *զարհուրել* – *սոսկալ* – *երեսի գույնը գնալ* – *սիրտը փոքում ձիավոր դառնալ* – *ահաբեկվել* – *ահագնել* – *լեղին ջուր կտրել*.

5) *վարվելակերպի աստիճանական ուժգնացման աստիճանը*, օր.՝ *սպառնալ* – *սաստել* – *երկյուղ ներշնչել* – *վախեցնել* – *մատ թափ տալ* – *բռնոնք ցույց տալ* – *ձեռք բարձրացնել* – *դանակ քաշել* – *նիզակ / սուր ճոճել* – *հանդիմանել* – *սպառնալիքներ թափել* – *ահաբեկել* – *պատուհասել / պատժել* /.

6) *մեղմասությունների և կոպտասությունների (գոհկ./ հարկբ., ծծկբ. և այլն) հարաբերակցություն*, օր.՝ *լալ* – *ոռնալ*, *խմել* – *կոնծել*, *սպանել* – *և ևս անել և այլն*⁸:

Ինչպես վերը նշվեց, հոմանշային շարքերի հիմնաբառերը որակվում են իբրև հասկացություններ, որոնք աշխարհի լեզվական պատկերի ենթաշերտերն են և դիտարկվում են իբրև աշխարհի լեզվաընկալման արտացոլման ու մեկնաբանման միջոցներից մեկը: Քանի որ հոմանիշներն արտացոլում են օբյեկտիվ աշխարհի հատկությունները, լեզվի կառուցվածքայնության, նրա հաղորդակցական համակարգի առանձնահատկությունները, այսինքն՝ իրականության հասկացութալորման գործընթացը⁹, հետևաբար ԽԳ-ան հոմանշային շարքերի համադրումը, ըստ իմաստաբանության, շարահյուսության և գործաբանության, թույլ է տալիս բացահայտելու այն բառ-հասկացությունների (մեր դեպքում՝ *ասել / խոսել*, *մտածել*, *զգալ*, *վարվել*) գործառական առանձնահատկությունները, որոնցով անվանվում են գործունեության տարբեր տեսակներ¹⁰, մասնավորապես ԽԳԻԵ-ի ԲԻԽ-երի ենթահարացույցները, խմբերը, ենթախմբերը, շարքերը, ենթաշարքերը:

Ենթադաշտում հոմանշությունը ի հայտ է բերում *ներհոմանշային* և *վերհոմանշային* կապեր: ԲԻԽ-երի միջուկային բայերի հոմանշային շարքերի անդամների միջև առկա *ներհոմանշային* կապերը ձևավորում են տվյալ ԲԻԽ-ի խմբերը, ենթախմբերը, շար-

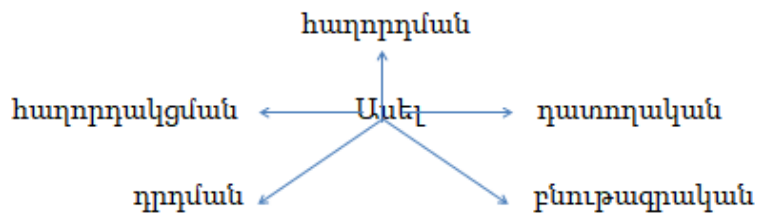
⁸ Աստիճանավորման տեսակները, իհարկե, թվարկվածներով չեն սահմանափակվում:

⁹ Տե՛ս նաև *Л. А. Слепцова*, Синонимические средства выражения концептосферы «Деятельность» в русской и английской языковой картине мира (автореферат. канд. дис.), Калининград, 2008:

¹⁰ Տե՛ս նույն տեղում:

քերն ու ենթաշարքերը: Այսպես, *ասել* միջուկային բայի հոմանշային շարքում ներառված են *արտահայտվել* - *արտաբերել* - *արտասանել* - *ձայն հանել* - *վրա բերել* - *փսփսալ* (կամացուկ՝ ականջին, գաղտնի) - *ականջի մեջ զուռնա փչել* (բարձրաձայն) - *երգել* - *բերանից դուրս թոցնել* (միամտաբար) - *դուրս տալ* (ավելորդ բաներ, գաղտնիք և այլն) - *խոսել* - *խոսք բանալ* - *պատմել* - *հաղորդել* - *հայտնել* - *իրազեկել* - *տեղեկացնել* - *դատել* (դատողություններ անել, կարծիք հայտնել) - *միտքը / զգացմունքը խոսքով արտահայտել* - *անվանել* - *կոչել* - *առարկել* հոմանշային բայ-անդամները, որոնք իրենց բազմիմաստության շնորհիվ կազմավորում են տվյալ հարացույցի իմաստային հյուսվածքը: Դրանք *ասացական* ԲԻՄ-ի հարացույցում ձևավորում են *հաղորդման (հաղորդել), հաղորդակցման (հաղորդակցել), դատողական (դատել / դատողություններ անել (բարձրաձայն)), դրդման* (ասել՝ անձին դրդելու, որևէ գործողության մղելու նպատակով / առաջարկելու, հարկադրելու, խնդրելու, հիշեցնելու, ներշնչելու, գովաբանելու և այլ միջոցների շնորհիվ), *բնութագրական (պատմել*՝ բնութագրական ձևով հաղորդելով որևէ բան) ենթահարացույցները (տե՛ս գծապատկեր 1)¹¹: Իսկ հոմանշային շարքի մյուս անդամներից, օր.՝ *դուրս տալ*-ը ձևավորում է *հաղորդման ենթահարացույցի բուն հաղորդման խմբի* բովանդակագուրկ խոսքի հաղորդման շարքը, *անվանել*-ն ու *կոչել*-ը՝ *անվանման խումբը*, *փսփսալ*-ը *բնութագրական ենթահարացույցի չորրորդ խմբի երկրորդ ենթախումբը*՝ ձայնի ցածրության իմաստահավելիչով, *երգել*-ը *նույն ենթահարացույցի չորրորդ ենթախումբը*՝ խոսքը երաժշտական ձայնով հաղորդելու իմաստահավելիչով և այլն (տե՛ս գծապատկեր)¹²:

Գծապատկեր 1

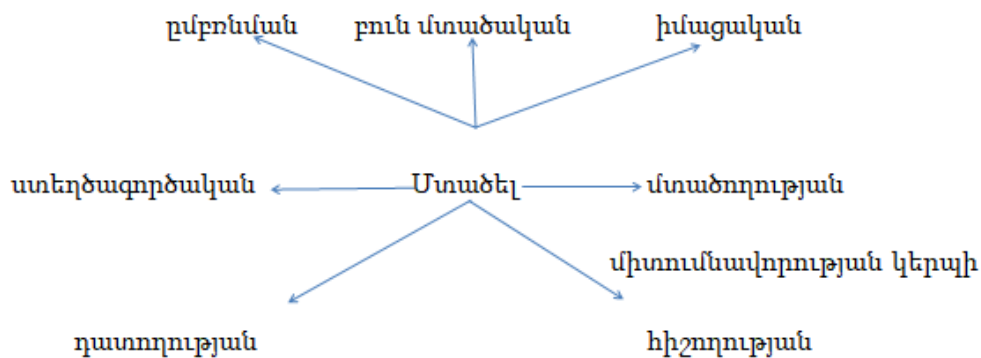

¹¹ Տե՛ս Ռ. Յ. Դոխոյան, նշվ. աշխ., էջ 31-65:

¹² Ներհոմանշային կապերը թեև հարուստ են և բազմաճյուղ, բայց աշխատանքի ծավալը նկատի ունենալով, այսուհետև կխոսենք միայն միջուկային բայերի մասին, որոնք ձևավորում են ենթահարացույցները՝ խմբերի, ենթախմբերի, շարքերի, ենթաշարքերի:

Մտածել միջուկ-բայի հոմանշային շարքում ներառված են խորհել-խորհրդածել-խոկալ-մտորել-դատել-մտմտալ-մտախոհել-մտահայել-որոճալ-միտք բերել-միտք դնել-միտքը շարժել-մտքից անց կացնել-մտքում ասել-մտքում ունենալ-մտքերին անձնատուր լինել - մտքի մեջ ընկնել - մտքին զոռ տալ - տերտերի հացը կտրել (վերլուծել՝ հետևություններ անել) – կշռադատել – կարծել – ենթադրել - պատկերացնել – երևակայել – համարել – ասել – կարծիք ունենալ – անդրադառնալ – նկատի ունենալ – աչքի առաջ ունենալ – հոգալ – անհանգստանալ – մտահոգվել – մտատանջվել հոմանշային բայ-անդամները: Դրանք մտածական ԲԻՄ-ի հարացույցում ձևավորում են բուն մտածական (մտածել), ըմբռնման (ըմբռնել, հասկանալ), իմացական (իմանալ), ստեղծագործական (ստեղծագործել), մտածողության միտումնավորության կերպի (դիտավորություն ունենալ), դատողության (դատել), հիշողության (հիշել) ենթահարացույցները (տե՛ս գծապատկեր 2)¹³:

Գծապատկեր 2

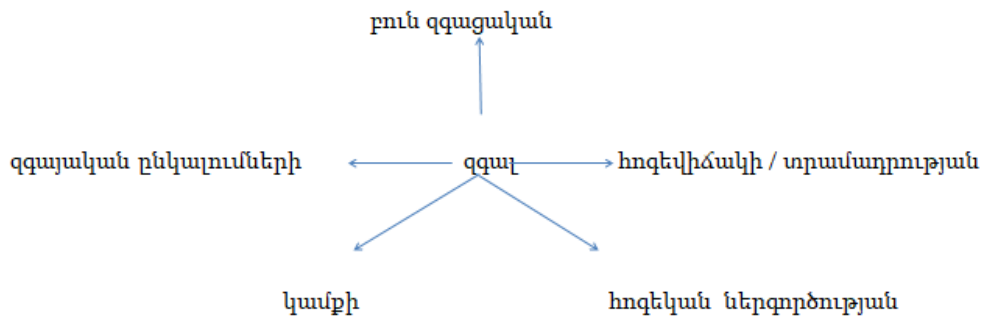

Զգալ միջուկային բայի հոմանշային շարքում ներառված են զգայել – ընկալել (արտաքին աշխարհից զգայարաններով տպավորություն ստանալ)–ապրել (հոգեպես, հոգեկան տպավորություն՝ ապրում ունենալ)–տածել (որևէ վերաբերմունք ունենալ)–գիտակցել – ըմբռնել – իմանալ հոմանշային բայ-անդամները: Դրանք զգացական ԲԻՄ-ում ձևավորում են զգայական ընկալումների (զգայել՝

¹³ Տե՛ս Ռ. Յ. Դոխոյան, Մտածական բայերի իմաստային դասակարգումը արդի հայերենում, Հայերենագիտական միջազգային տասներորդ գիտաժողովի նյութեր (Երևան, 7-9 հոկտեմբերի, 2015թ.), Ե., 2015, էջ:

տեսնելու, լսելու, , ճաշակելու, շոշափելու, ցավա-/ջերմազգայության միջոցներով), *բուն զգացականների (զգալ՝* ինտելեկտուալ, բարոյական, գեղագիտական հայեցակետերից), *հոգեվիճակի / տրամադրության* (ուրախանալ, երջանկանալ, երագել, կարոտել, տխրել, հանգստանալ, հոգնել, բարկանալ ևն հոգեվիճակների միջոցով), *կամքի (ինքնատիրապետել՝* ցանկությունը, ձգտումը, ծուլությունը, համառությունը, տոկունությունը, արիությունը, վախը ևն վերահսկելու միջոցով), *հոգեկան ներգործության (ներգործել՝* հրապուրելու, համոզելու, դրդելու, հիպնոսելու, հարձակվելու (ագրեսիայի) միջոցներով) ենթահարացույցները (տե՛ս գծապատկեր)¹⁴:

Գծապատկեր 3

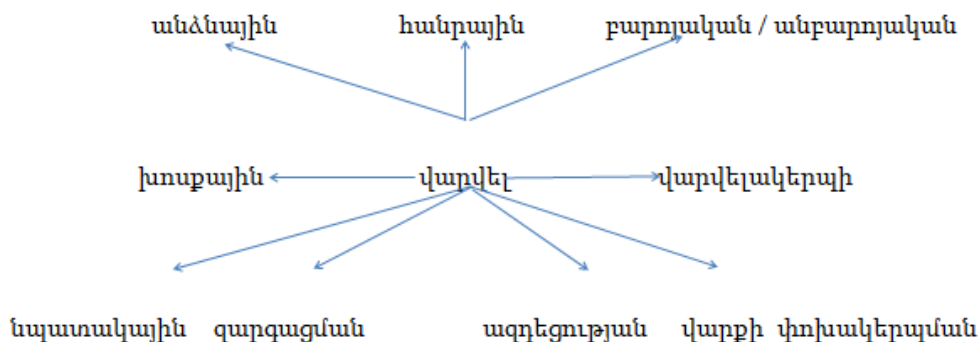

Վարվել միջուկային բայի հոմանշային շարքում ներառված են *վերաբերվել*(մեկին, մի բանի, մեկի նկատմամբ որևէ վերաբերմունք ցուցաբերել)-*տնօրինել – գործել* (որևէ եղանակով) – բանեցնել – *գործածել* հոմանշային բայ-անդամները: Դրանք *վարքարտահայտման* ԲԻԽ-ում ձևավորում են *հանրային (գործել՝* գնահատելու, արդարության հաստատման, աշխատասիրության, ծուլության, բարեգործության, չարագործության միջոցով), *բարոյական/անբարոյական* (հարաբերվել ինչպես բարոյական՝ սիրո, հարգանքի, պատասխանատվության, ընտանեկան, այնպես էլ անբարոյական՝ շվայտության, անամոթության, անառակության, հարաբերությունների միջոցով), *անձնային (վարվել՝* առաքինություն (մեծահոգություն, առատաձեռնություն, արիություն, ամոթ, խիղճ, զղջում, հնազան-

¹⁴ Տե՛ս Լ. Յ. *Դոկտրին*, Զգացական բայերի իմաստային դասակարգումը արդի հայերենում // Մբեղյանական ընթերցումներ, ակադ. Մ. Մբեղյանի ծննդյան 150-ամյակին նվիրված հանրապետական գիտական նստաշրջանի զեկուցումների ժողովածու (Երևան, 2015 թ., հոկտեմբերի 14-15) Ե., 2016:

դություն և այլն) և արատ (քծնանք, բարձրատություն, դժգոհություն, երկչոտություն և այլն) արտահայտող վարքի դրսևորումներով), նպատակային (նպատակադրվել՝ երջանկության, հաճությի, շահի հասնելու՝ իրականացնելով տարբեր միջոցներ՝ պճնանքը, պչրանքը, միջնորդությունը, ձեռներեցությունը, զգուշավորությունը և այլն), *զարգացման* (զարգանալ՝ առաջադիմության, դաստիարակության, բարեփոխումների, քննադատության, պայքարի միջոցով), *վարվելակերպի* (հարաբերվել, շփվել՝ քաղաքավարի / անքաղաքավարի վարք ցուցաբերելով), *ազդեցության* (ներգործել, ազդել՝ հարկադրելու, իշխելու, դեկավարելու, շահագործելու և այլն միջոցներով), *խոսքային* (դրական և բացասական խոսքային վարքադրսևորումներով), *վարքավորական* (վերափոխվել՝ կյանքի պայմաններին հարմարվելու նպատակով) ենթահարացույցները (տե՛ս գծապատկեր)¹⁵:

Գծապատկեր 4

Այսպիսով, ԽԳ-ան հասկացությունորտը (կոնցեպտուորտ) բաղկացած է ասացականության, մտածականության, զգացականության, վարքարտահայտման հասկացությանին հարացույցներից, որոնցում յուրաքանչյուր տեսակ ներկայացվում է հոմանշային շարքերի որոշակի համախմբերով՝ ըստ հասկացությունորտը ձևավորող միջուկային բառ-հասկացությոների:

¹⁵ Տե՛ս Դ. Յ. Դոխյան, Վարք արտահայտող բայերի իմաստային դասակարգումը արդի հայերենում // ՑՁահուկյանական ընթերցումներ/ (Գիտական հոդվածների ժողովածու), Ե., 2016, էջ 46-55:

Ըստ Լ. Թեյլանի՝ հոմանշությունը բառերի իմաստային կառուցվածքը բաղադրող հարաբերություններից մեկն է, և ՀՇ-ում միավորված բառերից յուրաքանչյուրը նաև այլ կարգի հարաբերությունների մեջ է իմաստային տվյալ դաշտը կազմող բառերի հետ, և այդ հարաբերություններից էլ ձևավորվում է տվյալ բառի իմաստը¹⁶։ Այդ են վկայում ենթադաշտում յուրաքանչյուր ԲԻՄ-ի մեջ գործող ինչպես *ներհոմանշային*, այնպես էլ տարբեր ԲԻՄ-երի մեջ առկա *վերհոմանշային* կապերը, որոնք բայական բազմիմաստության շնորհիվ իմաստային հարուստ և տարակերպ փոխկապակցվածությամբ հատումների առիթ են դառնում՝ համալրելով ենթադաշտի ԲԻՄ-երի եզրային հատվածները, ինչպես նաև ապահովելով դաշտի համակարգության սկզբունքը։

Ստորև ներկայացնենք ենթադաշտի տարբեր ԲԻՄ-երի միջև առկա *արտահոմանշային* կապերը, օր.՝ *ասացական* ԲԻՄ-ի *արտահայտվել* հիմնաբառով հոմանշային շարքը (խոսել – ասել – բանախոսել – ելույթ ունենալ – արտացոլվել – մարմնավորվել – պատկերվել – պատկերանալ – արտացոլում գտնել – դրսևորվել – երևան գալ – հայհոյել) *ելույթ ունենալ* հարադրությամբ և *հայհոյել* բայով հատվում է *վարքի արտահայտման* ԲԻՄ-ն, *արտացոլվել / պատկերանալ* և այլն բայերով՝ *մտածական* ԲԻՄ-ին։ *Մտածական* ԲԻՄ-ի *աղավաղել* հիմնաբառով հոմանշային շարքը (խեղաթյուրել – խարդախել – եղծել – խախտել – խաթարել – աղարտել / խոսքը, գրվածքը և այլն / - աղճատել-այլանդակել - այլափոխել) հատվում է *վարքի արտահայտման* ԲԻՄ-ին։ *Ջգացական* ԲԻՄ-ի *արտասվել* հիմնաբառով հոմանշային շարքը / լալ - հեկեկալ - հեծկլտալ – ողբալ - կականել - կոծել -/ *ողբալ, կականել, կոծել* բայերով հատվում է *ասացական* ԲԻՄ-ին։ *Վարքի արտահայտման* ԲԻՄ-ի *աշխատել* հիմնաբառով հոմանշային շարքը (գործել - բանել – զբաղվել – պարապել – ծառայել – պաշտոնավարել - աշխատասիրել – ջանալ – հոգնել - վաստակել - դատել - շահել և այլն) հատվում է *մտածական* ԲԻՄ-ին և այլն։

Այսպիսով, ԽԳ-ը հասկացությունորտ է, որը ներառում է այդ գործունեության շղթայի իրացման բոլոր օղակները՝ նաև հոմանշային շարքերի շնորհիվ փոխապայմանավորելով և իրականաց-

¹⁶ Տե՛ս Լ. Թեյլան, Արդի հայերենի քերականության հարցեր (հոդվածների ժողովածու), Ե., 2016, էջ 69։

նելով վերոնշյալ գործունեությունը: Ուստի հոմանշային շարքերի իմաստային-կառուցվածքային յուրահատկությունների հետազոտումը ԲԻՆ-երում և իմաստային դաշտերում հիմք կարող է դառնալ բառային տարբեր խմբավորումներում լեզվական միավորների համակարգայնության, իմաստային և շարակարգային (կապակցելիություն, արժույթայնություն) փոխհարաբերությունների ու հատումների բացահայտման և պարզաբանման, լիարժեք յուրացման, ինչպես նաև հնարավորություն ընձեռել իմաստային նուրբ տարբերակումներ և ճշգրտումներ, ոճական նրբերանգների բացահայտումներ, հուզագգացական գնահատումներ կատարելու՝ նպաստելով բառապաշարի իմաստային որոշակիացմանն ու կանոնակարգմանը:

Р. Ю. Дохойан - Проявления синонимии в семантическом подполе речевой деятельности современного армянского языка.- В статье изучаются проявления синонимии, (наличествующие в семантическом подполе речевой деятельности современного армянского языка), которая позволяет определить и классифицировать парадигматические связи и отношения, сечения и семантические связи, взаимообусловленность и особенности функционирования лексико-семантических групп (говорения, мышления, чувства, поведения) вышеупомянутого подполя. В статье преследуется цель выявить, каким образом на полевом уровне будут проявляться системные связи и взаимообусловленность семантических групп глагольной лексики.

R.U. Dokhoyan. The displays of synonymy in the semantic subfield of speech activity in modern Armenian. - The displays of synonymy available in the semantic subfield of speech activity are studied in the article which enable to define and classify the paradigmatic connections and relations of the word-semantic groups of above mentioned subfield (verbs of saying, thinking, feeling, behavior), their crossings and semantic links interagreement, the particularities of function, in the result discovering the system links and interrelations of semantic groups of verbal vocabulary in the field-level.